Анатолій Довбня,
ветеран органів внутрішніх справ,
член Національної спілки журналістів України,
Почесний член Союзу юристів України

ПЕРШОВІДКРИВАЧ, ПЕРШОПРОХОДЕЦЬ

До 100-ліття академіка Петра Михайленка

Петро Петрович Михайленко (2 вересня 1914 р. — 1 червня 2008 р.) — академік Академії правових наук України, доктор юридичних наук, професор. У 1956—1957 рр. — повноважний представник України в ООН, представник України в Комісії ООН з прав людини. У 1958—1971 рр. — професор, начальник кафедри, заступник начальника Київської вищої школи МВС СРСР з наукової роботи, у 1971—1974 — перший заступник начальника Всесоюзного науково-дослідного інституту МВС СРСР, начальник Київської науково-дослідної лабораторії цього інституту, з 1992 по 2008 рр. — професор Національної академії внутрішніх справ.

Сьогодні з твердою впевненістю можна сказати, що академік Петро Петрович Михайленко як видатний науковий діяч є постаттю світового рівня. Досить того, що він був почесним членом 12 міжнародних наукових установ (академій, інститутів, асоціацій). Його ім'я з особливо великою силою прозвучало на міжнародній арені наприкінці XX та в новому, XXI, столітті. Міжнародний біографічний центр (Кембридж, Англія) присвоїв йому титул «Людина тисячоліття» в ознаменування його заслуг у сфері права та кримінального законодавства. У 1998 році йому надано титул Заступника Генерального директора цього Центру по регіону Європа. Американський Біографічний Інститут включив його ім'я до видання «Великі уми 21 століття» (2001 р.). У квітні 2001 року його обрано на посаду Генерального Секретаря Всесвітньої наукової Конвенції (США). Відомості про П.П. Михайленка публікуються у виданих в Англії та США книгах «Міжнародна Біографічна Енциклопедія», «Перші 500 видатних людей нового тисячоліття», «500 впливових інтелектуалів світу», «Видатні професори світу» [1, с. 15; 47—53].

Сходження П. П. Михайленка на світовий рівень як вченого сталося ще на початку 1960-х років, коли його ім'я з'явилося у фундаментальній праці «Енциклопедія українознавства», підготовленої силами вчених з української діаспори під керівництвом професора Володимира Кубійовича, що гуртувалися навколо відновленого Наукового Товариства ім. Шевченка, яке дислокувалося спочатку в Німеччині (Мюнхен), а потім у Франції (Париж). Незважаючи на те, що енциклопедія видана українською мовою, вона стала предметом зацікавленості світової інтелігенції.

У 4-му томі, який вийшов друком у 1962 році, дано лаконічну статтю: «Михайленко Петро (1914) юрист, проф. карного права Львівського ун-ту (1946—56), згодом старший наук. співр. сектора держави і права АН УРСР, з 1960 — заступник начальника Вищої школи МВС УРСР. Праці з ділянки сов. карного права, серед ін. «Нариси з іст. кримінального законодавства Укр. РСР (ч. 1, 1959)» [2]. Саме завдяки цій коротенькій статті в українській енциклопедії, виданій у Франції, ім'я українського професора П. П. Михайленка стало відомо у світі.

Його ім'я з'явилося і в 9-му томі «Української радянської енциклопедії», що вийшов теж у 1962 році [3, с. 151]. У статті про нього, крім відомостей, наведених у паризькому виданні, зазначається, що П. П. Михайленко — український радянський юрист, професор з 1956 року, член КПРС з 1943 року, народився в с. Піщаному Грайворонського р-ну Бєлгородської області в сім'ї робітника. У 1945 році закінчив Військову юридичну академію Збройних Сил СРСР. До пере-

ходу на роботу до Львівського державного університету ім. І. Франка працював в органах військової юстиції. Автор понад 50 наукових праць. (Зазначимо, що з часом ця цифра зросте увосьмеро [1, с. 23])

У 1960-х роках ім'я професора з України з'являється також в енциклопедичних виданнях Англії та Франції. Отже воно стає ще більш відомим у світі серед інтелектуалів англо- і франкомовних країн. А юридична громадськість мала змогу ознайомитись з його науковими працями у перекладі на ці мови, а також на китайську.

Проте зі сторінок другого видання «Української радянської енциклопедії», що побачило у світ у 1980-х роках, ім'я професора П. П. Михайленка зникає. І саме тоді, коли його ім'я продовжувало з'являтися в зарубіжних англо-, франко-, іспаномовних енциклопедичних виданнях та довідниках.

Що ж трапилося? А те, що траплялося з багатьма представниками української інтелігенції за часів тоталітаризму — за відданість Україні. Тобто, за прояви «українського буржуазного націоналізму».

Вперше у цій «крамолі» П. П. Михайленка звинуватили ще у 1951 році, коли у львівській обласній партійній газеті «Вільна Україна» з'явилася стаття якогось Б. Антоненка «Лекції, які перекручують історію радянського кримінального права» з критикою видрукованої Видавництвом Львівського державного університету ім. І. Я. Франка лекції П. П. Михайленка «Уголовное право УССР периода иностранной военной интервенции и гражданской войны». Петро Петрович зберіг цей номер газети і якось показав його мені. У статті йшлося про те, що «П. П. Михайленко … всупереч історичній правді, марксистсько-ленінській методології дослідження і вивчення законодавства Російської Федерації … говорить про переваги законодавства УРСР над законодавством РРФСР, принижує керівну роль великого російського народу» [4]. Отакої! Куди вже Україні без «керівної ролі» «старшого брата»?! Та це ще не все. Науковцю висувалася провина у намаганні «відособити Радянську Україну від братніх союзних республік»! Саме такі «крамольні ідеї», які відшукали недоброзичливці у працях Михайленка, і було поставлено в провину науковцю та керівникові юридичного факультету Львівського університету комартійними бонзами.

А в чому ж полягала «провина» вченого? У тому, що він відстоював самобутній шлях становлення кримінального законодавства в Україні на початку 1920-х років, до входження УСРР до складу СРСР та деякий час після того. Працюючи над кандидатською дисертацією з історії кримінального законодавства України того періоду, вчений виявив в архівах унікальні документи кодифікаційної комісії з розробки Кримінального кодексу УСРР, створеної Нарком'юстом радянської республіки ще у 1918 році. Тоді комісія розпочала свою роботу, а потім продовжила її після звільнення України від німецької окупації у 1919 році. На жаль, частина цих документів загинула за німецької окупації України у 1918—1919 рр. та під час Великої Вітчизняної війни.

Проте й ті документи, що залишилися, дозволили вченому дійти висновку, що українське кримінальне законодавство рухалося тоді своїм самобутнім і прогресивним шляхом, відмінним від того, який обрали законотворці Російської Федерації. Напрацювання українських правників були більш демократичні, враховували тогочасну українську дійсність, українські звичаї та український менталітет.

Результати своїх наукових пошуків з таким висновком Петро Петрович опублікував у низці статей та навчальних видань, серед яких була й згадана вище лекція, розкритикована у газеті «Вільна Україна». Та ця критика не подіяла на вченого. Він продовжував викладати свої погляди, опублікувавши ще низку праць.

Дійшло до того, що впертого автора-пошуковця, **першовідкривача** невідомих сторінок історії українського кримінального законодавства, на підставі рішення Львівського бюро обкому ВКП(б) про винесення йому суворої партійної догани було усунуто з посади декана юридичного факультету і завідувача кафедри.

Проте П. П. Михайленко продовжу-

вав свої дослідження, результати яких виклав у докторській дисертації «Уголовное законодательство Советской Украины в первой главной фазе развития советского государства». Дисертацію він успішно захистив у 1953 році у Москві в Інституті держави і права Академії наук СРСР. Та й тут не обійшлося без втручання львівських «твердих захисників партійної лінії», які надіслали до Вченої ради Інституту «перестороrу» про «буржуазно-націоналістичні» погляди вченого на українське кримінальне законодавство. Однак ця «супліка» не була взята до уваги, і Вчена рада високо оцінила науковий здобуток пошуковця, визнавши, що дисертант вперше відкрив науковій громадськості раніше не відомі сторінки історії становлення та розвитку українського кримінального законодавства до і після прийняття Основ кримінального законодавства Союзу РСР і союзних республік. Це відзначили, зокрема, його офіційні опоненти — видатні вчені того часу доктори юридичних наук А. А. Герцензон, А. Н. Трайнін, А. А. Введенський та інші учасники обговорення, підкресливши новизну, актуальність і наукову значимість праці вченого та наголосивши, що це є **перше** в радянській юридичній літературі дослідження з історії законодавства радянської України [5, с. 51—52].

Після такої підтримки «українського буржуазного націоналіста» П. П. Михайленка на союзному рівні, зважаючи на високу оцінку його наукової праці у Москві, тодішнім можновладцям не залишалося нічого іншого, як поновити його на посаді завідувача кафедри, а потім — і декана юридичного факультету Львівського держуніверситету. У 1955 році йому присвоюють вчене звання професора. Проте був в університеті комсомольський «ватаг», з яким Петро Петрович вів «виховні» розмови, намагаючись стримати його запопадливе «протягування партійної лінії» у боротьбі проти «українських буржуазно-націоналістичних ухилів» серед студентської молоді та за високу моральність викладачів. І звали того запопадливого комсомольця В. Маланчук, який через багато років відіграв злу роль у долі свого колишнього наставника. Та про це — трохи далі.

Таким чином, П. П. Михайленко став **першим в Україні, хто взявся за вивчення історії українського кримінального законодавства і відкрив науковій громадськості раніше не відомі сторінки історії його становлення та розвитку на початку 1920-х років**.

Із захистом дисертації він став **першим в Україні доктором юридичних наук в галузі кримінального права**. До того ж, він виявився **першим** доктором юридичних наук, професором в Київській вищій школі МВС УРСР — попередниці нинішньої Національної академії внутрішніх справ.

Усе, що було нового, віднайденого П. П. Михайленком під час пошукової роботи в архівах Москви і Києва та відображеного в докторській дисертації, він виклав у монографії «Нариси з історії кримінального законодавства Української РСР», випущеній у світ у 1959 році Видавництвом Академії наук УРСР. Вона стала **першою** в Україні науковою працею з цієї проблематики.

Роботу з дослідження законодавчої діяльності в Україні в галузі кримінального права Петро Петрович продовжив у відомчому вищому навчальному закладі системи Міністерства внутрішніх справ СРСР — Київській вищій школі, де став працювати з 1958 року. Тут він упорядкував і видав фундаментальну двотомну працю «Борьба с преступностью в Украинской ССР» — збірник законодавчих та інших нормативно-правових актів, якими регулювалася кримінально-правова боротьба зі злочинністю в УРСР протягом півстоліття, починаючи з 1917 року. До кожного тому дослідник підготував великі наукові нариси з глибоким аналізом процесів становлення і розвитку кримінального законодавства України протягом 1917—1967 рр. Перший том вийшов друком у 1966 році, другий — у 1967 році.

До того часу таких книг в Україні не видавалося. Отже, це була **перша в Україні праця з історії кримінально-правової боротьби зі злочинністю в УРСР**, і укладачем документів та автором наукових нарисів у ній був професор Михайленко.

У наступні роки професор, як **першопроходець**, продовжив розробку пробле-

ми історії українського кримінального законодавства та боротьби зі злочинністю, опублікувавши низку наукових праць.

Скажу тут, що мені пощастило тісно спілкуватися з Петром Петровичем при підготовці збірника до друку (я був редактором першого тому). Саме під час цього спілкування Петро Петрович і розповів мені про свої пошуки, про те, як важко було йому відстояти свої погляди щодо самобутнього шляху становлення українського кримінального законодавства та його більш прогресивного характеру порівняно з російським, висловлював жаль з приводу того, що союзний законодавець не врахував напрацювань українських правників при розробці Основ кримінального законодавства Союзу РСР і союзних республік й узяв за взірець Кримінальний кодекс РСФРР, а отже, Кримінальний кодекс УСРР 1922 року, як і наступний — 1927 року, був подібний до КК РСФРР, за деякими винятками. А ще Петро Петрович висловлював жаль з приводу того, що й проект Адміністративного кодексу, який він відшукав під час своїх наукових пошуків, єдиний в Союзі розроблений у 20-ті роки в Україні, теж спіткала нещаслива доля — він був заборонений до впровадження в республіці московською владою, і аж до 80-х років у Радянському Союзі не було кодексу, що регулює адміністративні правовідносини. Але ж в Україні він був розроблений ще у 20-ті роки!

Працюючи в системі міністерства внутрішніх справ, професор П. П. Михайленко не міг обійти увагою й таку проблему, як історія становлення і розвитку органів внутрішніх справ (міліції) в Україні. Як видатний організатор в галузі наукових досліджень, він створив і налагодив роботу дослідницького колективу, ставши його керівником. Пошуковці (Ю. В. Александров, В. О. Кузнецов, В. Ф. Трегубов) виїхали до Харкова, де в Центральному державному архіві Жовтневої революції і соціалістичного будівництва (нині — Центральний державний архів державних органів влади і управління) переглянули кілька тисяч архівних справ, відшукуючи всі архівні документи, що стосувалися питань організації та діяльності міліції. Крім того, були вивчені матеріали обласних державних архівів, архіву МВС/МОГП, архівів обласних апаратів міліції [6]. Результатом цієї роботи стала колективна монографія «Из истории милиции Советской Украины», видана у 1965 році за редакцією П. П. Михайленка. Вона виявилася **першою в Радянському Союзі працею, присвяченою історії міліції України**. Лише через кілька років книги з історії республіканських міліцій, за прикладом України, були підготовлені й вийшли в Росії, Білорусії, Грузії та інших союзних республіках, а вже потім з'явилася книга з історії міліції СРСР. Отже, й тут професор П. П. Михайленко виявився **першопроходцем**.

Слід наголосити, що професор дуже відповідально ставився до змістової якості будь-яких книг, що виходили з-під його пера або готувались колективами авторів за його редакцією. Для забезпечення оцінки змісту книги, повноти й об'єктивності висвітлення теми рукописи, як зазвичай, направлялися на відзив двом-трьом вченим-фахівцям. Проте це Петра Петровича не влаштовувало. Він вважав, що майбутня книга має бути оцінена більш широким колом фахівців. Тому виготовлялися макети книг, які направлялися багатьом фахівцям, науковим установам та навчальним закладам. Так вчинили і з монографією з історії міліції України. Було виготовлено макет цієї книги у кількості 200 примірників (за свідченням одного із співавторів монографії В. Ф. Трегубова), які для апробації розіслали в МОГП СРСР і УРСР, обласні управління, вищі навчальні заклади, наукові установи відомим вченим, ветеранам міліції. Після доопрацювання згідно з їхніми зауваженнями і побажаннями книга «Из истории милиции Советской Украины» побачила світ.

У продовження розробки тематики щодо історії міліції у 1968 році за редакцією П. П. Михайленка вийшла капітальна праця — перший том збірника «История милиции советской Украины в документах и материалах, 1917—1925 гг.», що теж стало **першим в Україні документальним виданням з історії міліції України**. Проте другий том збірника так і не побачив світ через те, що в ньому були

вміщені документи й матеріали, які відбивали процес «українізації» республіканської міліції, а це не сподобалося московським відомчим чиновникам.

Наприкінці 90-х років минулого століття П. П. Михайленко знову звернувся до цієї теми і впродовж 1997—2000 рр. забезпечив підготовку й опублікування тритомної «Історії міліції України у документах і матеріалах», яка стала **першим документальним виданням, присвяченим історії нормативно-правового регулювання діяльності міліції України за період 1917—1990 рр**. Ця праця відзначається тим, що вона стала **першим** в Україні науковим збірником, в якому опубліковані документи, що регламентували роботу міліції Української Народної Республіки часів Української Центральної Ради (1917—1918 рр.) і Директорії (1918—1920 рр.) та Державної варти часів Гетьманату (1918 р.), а також багато невідомих або маловідомих документів з організації й діяльності робітничо-селянської міліції перших років радянської влади та інших періодів радянської доби.

Першим у Радянському Союзі був і підручник «Основы оперативно-розыскной деятельности органов охраны общественного порядка Украинской ССР» (1966 р.), підготовлений авторським колективом під керівництвом професора П. П. Михайленка. До участі у написанні підручника П. П. Михайленко залучив таких відомих вчених у галузі оперативно-розшукової діяльності — професорів Московської вищої школи МОГП СРСР, як В. А. Лукашов та В. Г. Самойлов, а також молодих працівників кафедри ОРД Київської вищої школи В. О. Батєнєва, Г. І. Вікторова, Б. С. Камоцького, Н. П. Парталу, Б. І. Усенка та інших. Після того як підготовку рукопису підручника завершили, теж було виготовлено макет книги, який розіслали на відзив в апарати МОГП СРСР, УРСР та союзних республік, у вищі і середні спеціальні школи системи МОГП, в обласні апарати міліції та виправно-трудових установ. Петро Петрович уважно вивчив усі зауваження і побажання, що надійшли, і ті з них, що заслуговували на увагу, були враховані при остаточному доопрацюванні підручника.

У 1965 році за редакцією професора П. П. Михайленка виходить у світ навчальний посібник «Уголовное право УССР», який став **першим в Україні навчальним виданням, підготовленим на базі нового Кримінального кодексу УРСР 1960 року**. Лише згодом з'явилися аналогічні навчальні видання, написані авторами з інших вищих навчальних закладів України. У 1968 році за редакцією П. П. Михайленка виходить фундаментальний підручник «Советское уголовное право. Часть особенная», теж підготовлений на базі нового КК УРСР 1960 року.

Першим був П. П. Михайленко і в інших наукових та організаційних починаннях під час роботи в КВШ. Досить назвати капітальні навчально-практичні посібники «Расследование уголовных дел» (1966 р.), «Следственная работа органов внутренних дел» (1971 р.), монографію «Опыт борьбы с преступностью в районе» (1968 р.), вперше проведені в Україні науково-практичні конференції з проблем рецидиву (повторної злочинності) (1965 р.) та боротьби зі злочинністю неповнолітніх (1967 р.), на яких професор виступив з ґрунтовними аналітичними доповідями, підготовленими на базі широких конкретно-соціологічних досліджень, проведених на території республіки.

Отже, протягом 1960-х — початку 1970-х років професор П. П. Михайленко вів плідну наукову діяльність, стаючи в багатьох випадках **першовідкривачем** і **першопроходцем** у різних галузях науки і практики, ініціатором оригінальних наукових досліджень та виданих на їх ґрунті наукових та навчальних праць.

А тепер повернемося до того, чому ім'я професора П. П. Михайленка не потрапляє на сторінки другого видання «Української радянської енциклопедії» 1980-х років, саме тоді, коли його ім'я продовжувало з'являтися в зарубіжних англо-, франко-, іспаномовних енциклопедичних виданнях та довідниках.

У 1974 році професор П. П. Михайленко мав відзначити своє 60-ліття. До цієї дати йому вирішено було присвоїти звання заслуженого діяча в галузі науки, що підтримали багато наукових і навчальних установ і закладів, а також

відомі вчені Союзу і України. Заздалегідь було підготовлено відповідні клопотання та супровідні документи. Тека з цими документами лягла на стіл секретаря ЦК Компартії України з ідеології ... В. Маланчука. Так-так, того самого колишнього комсомольського «ватага» зі Львівського університету, з яким Петру Петровичу ще в 50-ті роки доводилося вести неприємні розмови з приводу його занадто запопадливого проведення «партійної лінії» у виховній роботі зі студентами, та й з викладачами.

Маланчук пригадав і це, і те, як Михайленку винесли партійну догану за прояви «українського буржуазного націоналізму», і розпорядився назбирати проти професора «компромат», щоб відмовити у присвоєнні почесного звання і взагалі «вирішити з ним питання». Нагадаю, що то були роки чергової «хвилі» гонінь на українську інтелігенцію. Знайшлися запопадливі недоброзичливці професора, які сфальсифікували «справу», на підставі якої П. П. Михайленка позбавили членства в КПРС, посади (на той час він працював начальником Київської науково-дослідної лабораторії Науково-дослідного інституту МВС СРСР та водночас заступником його начальника) та вчених ступенів і звань (доктора юридичних наук, професора) [5, с. 110—131; 7, с. 22—26]. Були наполягання на позбавленні П. П. Михайленка спеціального військового звання (генерал-майора внутрішньої служби), проте на це не погодився тодішній міністр внутрішніх справ генерал армії М. О. Щолоков.

Так, професора П. П. Михайленка було відсторонено від праці, від науки. На цілих 17 років! І протягом усіх цих років вчений боровся за відновлення свого чесного імені. У 1981 році я зустрів професора (а для мене він хоч і був «відставлений», але залишався професором) у відомчому готелі на вул. Пушкінській у Москві. Вмостились у фойє на канапі. І він розповів, що вже вкотре приїхав до столиці з клопотанням про відновлення у членстві в КПРС (а без цього неможливо було вирішити питання про повернення вчених ступенів і звань). Вже був у Міністерстві внутрішніх справ СРСР з приводу встановлення військової пенсії (а генералу після звільнення призначили наймізернішу пенсію, отже, щоб прожити, йому довелося продати чимало раритетних видань з його багатющої бібліотеки, в якій були книги видатних юристів Росії та зарубіжжя, видані ще в XIX — початку XX століть), але там відповіли, що без відновлення членства в КПРС це неможливо. Назавтра він збирався на Стару площу, в ЦК КПРС, з черговим проханням про повернення членства в партії. Та й це клопотання залишилося тоді безрезультатним.

За ті 17 років десятки клопотань і звернень і самого професора, і відомих учених були направлені у найвищі інстанції тодішньої країни. І звідусюди надходили відповіді, що, оскільки рішення у «справі Михайленка» приймалося в Україні, Центральним Комітетом КПУ, то доки воно не буде ним переглянуто, вирішити клопотання позитивно немає можливості.

Лише у 1990 році, нарешті, секретаріат ЦК КПУ прийняв рішення, яким з П. П. Михайленка були зняті безпідставні обвинувачення, і йому повернули членство в КПРС. А з тим повернули й вчені ступінь та звання.

І тільки через чотири десятки років ім'я П. П. Михайленка знову з'являється в енциклопедичному виданні: стаття про нього публікується в 3-му томі «Юридичної енциклопедії» [8, с. 640], підготовку якої ініціював Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України під головуванням академіка Ю. С. Шемшученка. Поряд з відомими даними, опублікованими в уже згадуваних енциклопедіях 1960-х років, у новому енциклопедичному виданні міститься ширша інформація про вченого. Зокрема зазначено, що з 1996 року він, академік Академії правових наук України, що, працюючи у секторі держави і права АН УРСР, він одночасно був професором Київського університету (1956—1957 рр.) і в тих же роках представляв Україну в ООН і в Комісії ООН з прав людини (1953, 1956—1957 рр.). Отже, на міжнародній арені ім'я П. П. Михайленка стало відомим вже в 50-х роках минулого століття.

А на початку 1990-х років Петру Петровичу надали змогу повернутися в рідний колектив — колишню Київську ви-

щу школу МВС СРСР, а з часів незалежності — Українську академію внутрішніх справ (з 1996 року — Національна академія внутрішніх справ). Цьому посприяли тодішній начальник академії генерал-лейтенант міліції професор Я. Ю. Кондратьєв (до речі, випускник юридичного факультету Львівського університету) та заступник начальника академії з наукової роботи професор А. П. Закалюк — учень професора Михайленка.

З приходом в академію, незважаючи на літа, вчений активно береться до роботи. Поряд з читанням лекцій, він готує й публікує низку проблемних статей з кримінального права, кримінології, історії органів внутрішніх справ і сучасного стану міліції та її реформування. До речі, він одним із перших висловив думку про доцільність перейменування міліції на поліцію. Він пише і видає власний підручник з кримінального права (1995 р.), стає співавтором підручників і навчальних посібників з кримінального права (2006 р.) і кримінології (2001 і 2002 рр.), видає фундаментальну книгу своїх праць «Кримінальне право, кримінальний процес та кримінологія України» (1999 р.).

Та найбільшим своїм здобутком вчений вважав видання тритомного документального збірника «Історія міліції України у документах і матеріалах» (про який йшлося вище) — як втілення свого задуму, який не довелося реалізувати в 1960-х роках. А в умовах незалежності України вдалося піти ще далі й опублікувати документи з організації та діяльності міліції часів Української революції 1917—1920 рр. (Української Народної Республіки часів Української Центральної Ради та Директорії, Української Держави часів Гетьманату). Таким чином, в науковий обіг було введено великий пласт документів і матеріалів, які раніше не були відомі науковій громадськості. Це стало черговим **першовідкриттям** вченого.

Для роботи над підготовкою збірника за рішенням МВС України було створено творчу групу, до якої професор залучив перевірених ще у 1960-ті роки творчих працівників П. Н. Назарова та І. С. Радченка, а також випускників академії, які під час навчання показали творчі здібності у студентській науковій роботі — В. Букача, В. Довбню, Е. Кісілюка, Т. Кальченко. І тут професор не зрадив своїй традиції — добирати і залучати до наукової роботи творчу молодь. Так він чинив і при створенні науково-дослідного відділу КВШ ще у 1962 році, коли після тривалих пошуків і строгих оцінок їх можливостей залучив до наукової роботи групу молодих здібних практичних працівників органів внутрішніх справ. Так, у відділі карного розшуку управління внутрішніх справ м. Києва він віднайшов молодого оперативника В. Трегубова, який з відзнакою закінчив Київський держуніверситет ім. Т. Г. Шевченка і чия дипломна робота була рекомендована до друку й побачила світ у видавництві «Знання». У Печерському райвідділі запримітив Ю. Александрова. Таким же шляхом прийшли у науку В. Кузнецов, М. Куц, С. Трофімов, О. Шевченко та багато інших. І слід підкреслити, що всі молоді люди, залучені професором до наукової роботи як у 1960-ті, так і в 1990—2000-ті роки, захистили кандидатські і докторські дисертації, стали науковцями та викладачами.

Отже, і тут можна сказати про П. П. Михайленка як про **першовідкривача** — відкривача молодих наукових талантів, чому він приділяв неослабну увагу протягом усього свого науково-творчого життя. До речі, професор дав путівку в життя понад шістдесятьом кандидатам і докторам юридичних наук, чиїм науковим керівником, а часом і співавтором наукових ідей він був. До цього числа слід додати майже стільки ж тих, у кого він був консультантом, рецензентом чи опонентом.

Життя академіка Петра Петровича Михайленка, сповнене напруженої творчої наукової праці, обірвалося у 2008 році у 95-літньому віці.

І в Україні, і на світовому рівні фігура П. П. Михайленка постає перед нами як видатного науковця у таких галузях юридичної науки, як кримінальне право, кримінальне процесуальне право, кримінологія, історія міліції України, історія кримінального права України. Його численні учні й послідовники і за його життя, і після того, як він пішов

від нас, продовжували і продовжують наукові дослідження у цих наукових галузях, йдучи шляхом свого Вчителя. Це стало підставою говорити про наукові школи академіка П. П. Михайленка. У Національній академії внутрішніх справ його визнано засновником наукових шкіл «Історія кримінального права України», «Кримінологія України», «Теорія оперативно-розшукової діяльності», «Історія міліції України».

2 вересня 2014 року виповнюється 100-річний ювілей цієї видатної людини.

У Національній академії внутрішніх справ 2014 рік оголошено роком академіка Михайленка. Ще з вересня 1913 року в навчально-наукових інститутах і ліцеї академії проводяться зустрічі з курсантами, студентами та ліцеїстами, перед якими виступають учні вченого, колеги по роботі, ветерани зі спогадами і розповідями про цю видатну людину. 2 вересня пройшли урочистості з нагоди 100-ліття академіка. Відкрито аудиторію його імені. Відбудеться також міжвідомча й міжвузівська науково-теоретична конференція пам'яті П. П. Михайленка.

ПРИМІТКИ

1. Жива легенда. До 90-річчя академіка Петра Петровича Михайленка / автор-упоряд. Ю. І. Ситніков. — К. : Видавничий будинок «Аван-пост-Прим», 2004. — 160 с.

2. Енциклопедія українознавства [Словникова частина] / гол. ред. проф., д-р Володимир Кубійович ; Наукове Товариство ім. Шевченка. — Вид-во «Молоде життя», 1962. — Перевидання в Україні. — Т. 4. — Л., 1994. — С. 1560.

3. Українська радянська енциклопедія / гол. ред. М. П. Бажан. — Т. 4. — К. : Головна редакція Української радянської енциклопедії, 1962. — 568 с.

4. Антоненко Б. Лекції, які перекручують історію радянського кримінального права / Б. Антоненко // Вільна Україна. — 1951. — 21 вересня.

5. Вергель Ю. Академик П. П. Михайленко. Страницы жизни / Ю. Г. Вергель. — К., 1997. — 268 с.

6. Трегубов Василь. Історія про «Історію...» / Василь Трегубов // Наша Академія. — 2013. — № 7 (99).

7. Закалюк А. П. Постоянный настрой на творчество — неотъемлемая черта ученого / А. П. Закалюк // Науковий пошук, розв'язання актуальних проблем юридичної науки — сутність життя вченого і педагога. До 90-річчя академіка АПрН України, доктора юрид. наук, професора П. П. Михайленка : зб. наук. праць / за ред. проф. Я. Ю. Кондратьєва. — К. : НАВСУ, 2004. — С. 17—30.

8. Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол. Ю. С. Шемшученко (гол. редкол.) [та ін.]. — К. : Укр. енцикл., 2001. — Т. 3. — 790 с.